

dyslexieprotocol
september 2022

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	2
2. Begripsbepaling	2
3. Signalering	3
4. Diagnose	3
Dyslexieverklaring	3
Dyslexiepas	3
5. Dyslexiecoach	4
6. Faciliteiten	4
Tijdverlenging	4
Materiaal/opmaak	5
Spellingscorrectie	5
Mondelinge toetsing	6
Auditieve ondersteuning	6
Voorleesbeurt	7
Remedial Teaching (RT)	8
Begeleiding leesvaardigheid	8
7. Overgangsnorm	8
8. Vrijstelling tweede moderne vreemde taal	8
9. Eindexamen	9
10. Verantwoordelijkheden betrokkenen	9
Bijlage 1.1 – Screeningsprotocol Dyslexie	13
Bijlage 1.2 – Routing bij vermoeden van dyslexie	14
Bijlage 2 – Informatieformulier (voorbeeld)	16
Bijlage 3 – ClaroRead leerlingcontract bij gebruik reguliere lessen	17
Bijlage 4 – Informatiebronnen/handige websites	18
Bijlage 5 – Aanbevelingen voor docenten omtrent dyslexie in de klas	19

1. Voorwoord

Het OLV zet in op het zo optimaal mogelijk maken van de leeromgeving voor leerlingen. Vandaar dat in dit protocol omschreven wordt hoe we willen omgaan met leerlingen met dyslexie. In de begeleiding van leerlingen met dyslexie zal worden ingezet op compenserende en dispenserende maatregelen (faciliteiten en vrijstellingen) en op zelfstandig en gemotiveerd kunnen werken van de dyslectische leerling. In dit document staat vermeld wat de dyslectische leerling van de school mag verwachten en wat de school van de leerling mag verwachten.

2. Begripsbepaling

Er zijn verschillende definities van dyslexie. In dit protocol wordt de definitie gehanteerd zoals die door de Stichting Dyslexie Nederland¹ gebruikt wordt:

Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking.

Van dyslexie is sprake als het lees- en/of spellingsniveau duidelijk achter blijft bij de rest van de ontwikkeling (criterium 1), de problemen ondanks extra instructie en begeleiding blijven bestaan (criterium 2) én de problemen niet te verklaren zijn door omgevingsfactoren en/of individuele factoren (criterium 3).

Dyslexie heeft gevolgen voor vrijwel alle vakken. Door problemen met technisch lezen kan een leerling moeite hebben om een tekst te begrijpen. Spellingsproblemen kunnen invloed hebben op de constructie van een tekst waardoor de boodschap minder goed overkomt. Omdat exacte vakken soms ook veel tekst bevatten, kan het (te) veel tijd kosten de desbetreffende tekst te vertalen naar de gevraagde opdracht. Dyslectische leerlingen in het VO kunnen problemen hebben met:

- lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands;
- spelling, woordbetekenis en grammatica van de moderne vreemde talen;
- het snel en accuraat lezen bij alle vakken;
- het snel en accuraat spellen bij functioneel schrijven;
- het omzetten van gesproken in geschreven tekst;
- het snel begrijpen van gelezen teksten;
- het tegelijk uitvoeren van bovengenoemde taken (bijvoorbeeld luisteren en aantekeningen maken).

Niet al deze problemen doen zich (in gelijke mate) bij alle leerlingen voor. Uit diagnostisch onderzoek door een erkend deskundige (gekwalificeerd gedragswetenschapper: NIP K&J psycholoog, NVO orthopedagoog-generalist, GZ-psycholoog BIG) wordt duidelijk welke problemen een dyslectische leerling ervaart. Een diagnose gaat altijd gepaard met een handelingsgericht advies, opgesteld door een deskundige, zodat duidelijk is op welke wijze de desbetreffende leerling geholpen kan worden.

¹ http://www.stichtingdyslexienederland.nl/images/publicaties/dyslexie_diagnostiek_en_behandeling_2016.pdf

3. Signalering

In de meeste gevallen is bekend bij welke brugklasleerlingen sprake is van dyslexie; de diagnose is al op de basisschool gesteld. Hoewel bij ernstige vormen van dyslexie de stoornis vrijwel altijd eerder is onderkend, zijn er in het voortgezet onderwijs leerlingen bij wie dyslexie zich pas manifesteert als ze meerdere talen en teksten moeten verwerken. Zij bereiken dan pas de grenzen van hun compensatiemogelijkheden.

De school is van mening dat het vroegtijdig signaleren van problemen op het gebied van lezen en spelling van groot belang is. Ieder jaar worden alle brugklasleerlingen volgens het landelijk dyslexieprotocol voortgezet onderwijs² gescreend. Deze screening is speciaal ontwikkeld om lees- en spellingsmoeilijkheden aan het licht te brengen. Naar aanleiding van deze screening volgt een begeleidingstraject voor die leerlingen, die onder de maat scoren. Na deze extra begeleiding zullen de geselecteerde leerlingen nogmaals getoetst worden. Mogelijk volgt hieruit een advies tot nader gespecialiseerd extern onderzoek. In bijlage 1.1 staat het dyslexie screeningsprotocol beschreven. In bijlage 1.2 staat de routing bij een vermoeden van dyslexie beschreven.

4. Diagnose

Dyslexieverklaring

Als door een erkende deskundige de diagnose dyslexie is gesteld, dan krijgt de leerling een dyslexieverklaring. Deze verklaring is noodzakelijk om in aanmerking te komen voor de wettelijke (examen)faciliteiten en vrijstellingen die er voor dyslectische leerlingen zijn.

Bij de dyslexieverklaring horen aanbevelingen die de leerling helpen beter met de dyslexie om te gaan. Deze aanbevelingen verschillen per leerling, omdat niet alle dyslectische leerlingen behoefte hebben aan dezelfde compensaties/dispensaties.

Bij de aanmelding brengen ouders de erkende dyslexieverklaring en handelingsadviezen mee. Deze worden opgenomen in het leerlingdossier en in Magister. De leerlingcoördinator geeft voor de start van het nieuwe schooljaar (of in het geval van tussentijdse zij-instroom vóór aanvang van de schoolloopbaan) aan de ondersteuningscoördinator door welke leerlingen dyslectisch zijn. De ondersteuningscoördinator bespreekt deze leerlingen met de dyslexiecoach. Vervolgens voeren alle betrokkenen de eigen taken uit. Deze taken worden beschreven in hoofdstuk 10.

Dyslexiepas

Elke dyslectische leerling ontvangt een dyslexiepas. Op deze pas staat aangegeven op welke compenserende maatregelen (faciliteiten) en dispenserende maatregelen (vrijstellingen) de leerling recht heeft. De leerling moet te allen tijde de dyslexiepas bij zich hebben en laten zien wanneer dit gevraagd wordt.

² <https://dyslexiecentraal.nl/doen/materialen/protocol-dyslexie-voortgezet-onderwijs>

Voorbeeld dyslexiepas

 DYSLEXIE NAAM Uitgegeven op: datum <i>Dit pasje is tijdens je gehele schoolloopbaan geldig.</i>

Faciliteiten:

1. Tijdverlenging

Toetsen tot 90 min: 10 minuten

Toetsen 90 t/m 120 min: 20 minuten

Toetsen > 120 min: 30 minuten

Tijdens reguliere lessen: **verkorte toetsen**

(iedere opgave inkorten)

2. Opmaak: Arial, lettertype 12, regelafstand 1,5

3. Claroread (+ spellingscontrole bij toetsen)

Bij spellingfouten geldt een aangepaste berekening.

5. Dyslexiecoach

De school heeft een dyslexiecoach in huis. De dyslexiecoach is de spil in de uitvoering van de ondersteuning voor dyslectische leerlingen. De dyslexiecoach ondersteunt de dyslectische leerling gedurende diens hele schoolloopbaan en leert hem/haar zijn problemen zo veel mogelijk zelf op te lossen. Leerlingen met een dyslexieverklaring komen in een dyslexiebegeleidingstraject dat bestaat uit een intakegesprek tussen dyslexiecoach en leerling (en eventueel ouders) om de behoeften van de leerling in kaart te brengen. Dit traject wordt aan het begin van het schooljaar opgestart of zodra de diagnose gesteld is en de school de verklaring heeft ontvangen. Afgestemd op de behoeften krijgt de leerling een dyslexiepas, faciliteiten en eventueel vrijstellingen. De ouders, de mentor en de vakdocenten worden door de dyslexiecoach op de hoogte gebracht op welke wijze de leerling wordt ondersteund. De dyslexiecoach onderhoudt contact met de ondersteuningscoördinator, de mentor en de vakdocenten van de dyslectische leerling om de begeleiding van de leerling te waarborgen. Gedurende het schooljaar voert de dyslexiecoach indien nodig evaluatiegesprekken met de leerling (en ouders). Tevens organiseert de dyslexiecoach in de brugklas contact met andere dyslectische leerlingen en krijgt de leerling een lessenserie aangeboden (Dyslexiesleutels van M. Rolak).

6. Faciliteiten

Tijdverlenging

In proefwerkweken krijgt de leerling tijdverlenging bij toetsen (overhoringen, proefwerken en (school)examens):

Toetsen t/m 60 min.	: 10 minuten
Toetsen t/m 90 min.	: 20 minuten
Toetsen > 90 min.	: 30 minuten

Tijdens reguliere lessen kan er geen tijdverlenging worden gegeven, daarom wordt er een - van tevoren aangepaste - verkorte toets aangeboden. De aangepaste verkorte toets is een goede afspiegeling van de originele toets

(verkorten van opgaven door bijvoorbeeld van elke opdracht één of meerdere zinnen/oefeningen te schrappen en niet door het schrappen van hele opdrachten). De dyslectische leerling kan laten

zien dat hij/zij elk onderdeel beheerst, waardoor er sprake is van gelijke kansen.

Bij *kijk- en luistervaardigheidstoetsen* heeft de leerling eveneens recht op tijdverlenging. Er is dan namelijk sprake van een speciale versie met een langere pauze tussen de opgaven. Het is niet mogelijk opgaven te schrappen of in te korten. Indien tijdverlenging gewenst is kan de toets op een ander moment in een apart lokaal gemaakt worden. Indien een leerling hiervan gebruik wil maken dan wordt in overleg met de vakdocent het moment bepaald.

Materiaal/opmaak

Toetsen worden aangeleverd in een hanteerbare lay-out voor dyslectici: lettertype Arial 12 en regelafstand 1½. Indien niet aan deze eisen is voldaan, heeft de leerling recht op een vergroot exemplaar.

Alle schriftelijke overhoringen en proefwerken worden op papier dan wel digitaal aangeboden. Ook de lesstof of opdrachten worden zoveel mogelijk schriftelijk aangeboden.

Spellingscorrectie

Voor de spellingscontrole wordt onderscheid gemaakt tussen de onder- en bovenbouw.

Onderbouw:

In de onderbouw worden spellingfouten anders meegerekend. Bij de moderne vreemde talen en Nederlands is dit afhankelijk van wat getoetst wordt.

Algemeen geldt:

- Wanneer de spellingsregels tot de opgegeven stof van de toets behoren (bijvoorbeeld de werkwoordspelling) dan worden de fouten net zo geteld als bij andere leerlingen.
- Een herhaalde fout wordt slechts één keer meegenomen in de spellingscorrectie.

Bij Nederlands:

- Wanneer spelling geen onderdeel is van de opgegeven stof, wordt er een onderscheid gemaakt tussen leerwoorden enerzijds en weet- en luisterwoorden anderzijds. Weet en luisterwoorden worden voor de helft fout gerekend. Leerwoorden tellen als hele fout.
- Wordt een woord als "hart" (homofoon) verkeerd geschreven dan wordt dit niet aangerekend.

Bij de moderne vreemde talen:

- Wanneer het woord fonetisch goed is opgeschreven, wordt de spellingsfout niet als fout gezien
- Accenten worden bij de moderne vreemde talen niet aangerekend.

Grammaticale fouten worden wel aangerekend zoals bijvoorbeeld 'uitgangen van werkwoorden', net als hoofdletters en geslachten van zelfstandige naamwoorden.

Bovenbouw:

Schrijfvaardigheid wordt in de bovenbouw op de computer afgenomen met behulp van grammatica en spellingscontrole. Spellingfouten worden dan wel aangerekend.

Spellingfouten mogen niet zwaarder dan 1 fout in totaal worden meegerekend bij vakken en leergebieden die buiten de moderne vreemde talen en Nederlands vallen.

In de bovenbouw worden bij proefwerken en schoolexamens de spellingsfouten normaal meegerekend. Dit is in overeenstemming met de wettelijke regelgeving rondom spelling bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen³ (CSE), waarin leerlingen in de bovenbouw naartoe werken.

Mondelinge toetsing

Indien er een gedegen onderlegd vermoeden is dat een leerling op een schriftelijke toets niet zijn capaciteiten kan laten zien, kan er mondeling getoetst worden.

Dit gebeurt op verzoek van de leerling, dyslexiecoach en/of mentor en altijd in overleg met de vakdocent. De leerling maakt zelf een afspraak met de vakdocent voor de mondelinge toets afname. De vakdocent heeft het beslisrecht en kan het mondeling afnemen van een toets weigeren indien de leerling niet aan zijn of haar plichten voldoet. Hierover vindt u meer informatie in hoofdstuk 10.

Auditieve ondersteuning

Onder bepaalde voorwaarden kunnen leerlingen met het audio-ondersteuningsprogramma ClaroRead werken. ClaroRead is een software programma voor audio-ondersteuning. ClaroRead leest alle digitale teksten voor. Het helpt bij het lezen, maken en bestuderen van teksten. Het helpt om op het eigen niveau te leren. Met ClaroRead kunnen toetsen en digitale schoolboeken voorgelezen worden. Digitale boeken zijn te bestellen via Dedicon. Met de speciale ClaroRead SE-versie kan ClaroRead ingezet worden bij toetsen en examens volgens de richtlijnen van het CvTE. Voor meer informatie over Claroread kunt u gebruik maken van deze website: <https://www.woordhelder.nl/claroread>

Voorwaarden

Leerlingen oefenen met Claroread tijdens de lessen en thuis, en kunnen dan een positief advies krijgen van de dyslexiecoach om (zelfstandig) werken met dit programma op een eigen laptop en hiervan gebruik te maken in de toetsweken. Hiervoor is een contract opgesteld (zie bijlage 3). Dyslectische leerlingen mogen met het programma ClaroRead werken als:

- dit binnen de mogelijkheden én grenzen van de schoolorganisatie past;
- de leerling hier tijdens de les zelfstandig mee kan werken;
- ook thuis met dit programma gewerkt wordt ten behoeve van huiswerk.

De dyslexiecoach instrueert de leerlingen omtrent het gebruik van ClaroRead.

Toetsen

Leerlingen die gebruik maken van ClaroRead mogen bij toetsen gebruik maken van een laptop. Tijdens de proefwerkweek moet er gebruik gemaakt worden van een laptop van school. Bij de overige toetsen dient gebruik gemaakt te worden van de eigen laptop. Hiervoor gelden onderstaande regels.

1. Een leerling die gebruik maakt van ClaroRead zit tijdens de toetsweek altijd in een lokaal voor leerlingen met tijdverlenging.
2. Tijdens de toets buiten de toetsweek zit de leerling met de laptop op een door de docent aangewezen plaats in de klas, zodat afkijken onmogelijk is en de docent zicht heeft op het scherm.
3. Docenten kunnen in de faciliteitenlijst zien welke leerlingen gebruik maken van Claroread, en leerlingen kunnen het tevens zelf aangeven bij de docent. De toets wordt door de docent

³ Zie brochure 'Kandidaten met een beperking VO' – Hoofdstuk 2

<https://www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking>

in Word aangeleverd op een USB-stick (per leerling een aparte USB-stick). De leerling ontvangt tevens een papieren versie van de toets.

4. Voor de antwoorden maakt de leerling gebruik van een papieren blad bij de toets of noteert de antwoorden op de laptop. Wanneer de antwoorden op de laptop worden getypt, moeten de antwoorden worden uitgeprint en vervolgens verwijderd van de laptop.
5. Het werk wordt opgeslagen op de aangegeven manier, dat kan met een USB-stick zijn, maar ook op de zogenaamde T-schijf. De toets en antwoorden mogen niet opgeslagen worden op de laptop.

Wanneer niet aan deze regels voldaan wordt, maakt de leerling de toets zonder ClaroRead mee.

Literatuurlijst

Een dyslectische leerling kan in de openbare bibliotheek gesproken literatuurboeken lenen of via LuisterBieb⁴ of Passend Lezen⁵ gratis (digitale) luisterboeken bestellen. Hierbij is van belang dat de leerling niet alleen luistert naar het boek, maar ook meeleeft met de tekst (het zogenaamde karaoke lezen).

Voorleesbeurten

Voor sommige dyslectische leerlingen is het geven van een onverwachte klassikale voorleesbeurt ongewenst. In die gevallen wordt geadviseerd dyslectische leerlingen geen onverwachte klassikale voorleesbeurt te geven. Een vakdocent dient dan minimaal één les van tevoren aan te geven bij de dyslectische leerling welk stuk hij/zij de volgende les moet voorlezen. Indien deze leerling toch een onverwachte voorleesbeurt krijgt, mag hij deze weigeren.

Remedial Teaching (RT)

Op school wordt geen remedial teaching aangeboden. Indien er sprake is van remedial teaching extern, kunnen gemaakte toetsen in een gesloten envelop aan de leerling worden meegegeven. Het gemaakte werk mag alleen tijdens de RT ter inzage gebruikt worden. De leerling retourneert het gemaakte werk in een gesloten envelop aan de vakdocent. De leerling vraagt dit steeds zelf bij de vakdocent en draagt zorg voor een envelop.

Begeleiding leesvaardigheid

In de brugklas is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk om deel te nemen aan extra begeleiding op het gebied van leesvaardigheid.

7. Overgangsnorm

Voor leerlingen met dyslexie gelden de gebruikelijke overgangsnormen.

8. Vrijstelling tweede moderne vreemde taal

Voor leerlingen met dyslexie die op havo-niveau les volgen, is het niet mogelijk om een vrijstelling voor een tweede moderne vreemde taal aan te vragen. Echter is het wel mogelijk om in de bovenbouw een profiel te kiezen waarin de tweede moderne vreemde taal wegvalt.

⁴ <https://www.onlinebibliotheek.nl/luisterbieb.html>

⁵ <https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls?surl=home>

Voor leerlingen met dyslexie die op gymnasiumniveau les volgen, is het niet mogelijk om een vrijstelling voor een tweede vreemde taal aan te vragen. De klassieke taal is namelijk de tweede vreemde taal.

Leerlingen met dyslexie die op atheneumniveau les volgen, hebben geen automatisch recht op ontheffing voor Frans of Duits. Wel geeft de wet het bevoegd gezag van de school de mogelijkheid om in 'bijzondere gevallen' atheneumleerlingen dispensatie te geven voor Frans of Duits. Lang niet alle leerlingen met dyslexie hebben deze vrijstelling nodig. Het gaat hier om leerlingen met dyslexie voor wie de vreemde talen een 'ernstig struikelblok' vormen. De overheid geeft kaders waarbinnen een school ontheffing mag geven. In geval van ontheffing dient de leerling examen af te leggen in een vervangend vak. De school bepaalt zelf op welke manier ze binnen deze kaders opereert. Het OLV kiest ervoor om de volgende procedure te hanteren.

Aan het eind van de derde klas kunnen de ouders schriftelijk een verzoek tot dispensatie indienen bij de afdelingsleider. Er wordt vastgesteld of een leerling in aanmerking komt voor de dispensatieregeling t.a.v. de tweede moderne vreemde taal. In overleg met de dyslexiecoach, de mentor en de docenten moderne vreemde talen bepalen het ondersteuningscoördinator, de conrector en de afdelingsleider onderbouw Vwo of een leerling aan de gestelde criteria voor dispensatie voldoet. De rector bepaalt op grond van artikel 26e lid 4 en 5 van het inrichtingsbesluit WVO, de examencommissie gehoord hebbende, in bijzondere gevallen of dispensatie verleend wordt aan een atheneumleerling voor de bovenbouw.

Een atheneumleerling kan ontheffing krijgen in de volgende gevallen:

1. de leerling heeft een leerstoornis (o.a. dyslexie) die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis (o.a. slechthoortheid) die effect heeft op taal (daarvoor is een verklaring van een orthopedagoog/psycholoog met BIG-registratie aanwezig);
2. de leerling heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse taal;
3. de leerling volgt onderwijs in het profiel natuur en techniek of het profiel natuur en gezondheid en het onderwijs in de taal verhindert naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding.

Verdere voorwaarden zijn:

- De problemen zijn dusdanig groot dat de leerling niet het diploma zal kunnen halen dat bij zijn capaciteiten past. De leerling is dus niet in staat om minimaal een 4 als examencijfer te behalen.
- De leerling heeft zich op school én thuis optimaal ingezet door compenserend te werken.
- Vanuit de onderbouw zijn de signalen omtrent de zwaarte van de problematiek vaker aan de orde gesteld.

9. Eindexamen

Leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring komen in aanmerking voor verlenging van de examentijd van maximaal 30 minuten bij het CSE. Op basis van artikel 55 van het Eindexamenbesluit⁶ en de richtlijnen uit de brochure 'kandidaten met een beperking'⁷ van het College voor Toetsen en Examens kunnen ook andere aanpassingen worden aangevraagd, mits deze aansluiten bij de begeleidingsadviezen uit de deskundigenverklaring en de leerling in het

⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004593/2018-03-15#HoofdstukVI>

⁷ <https://www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking/2019>

voorexamenjaar hiervan al gebruik maakte. De leerling krijgt tijdens het eindexamen voor alle vakken tijdverlenging. Daarnaast kan de leerling zelf aangeven voor welke vakken auditieve ondersteuning noodzakelijk is.

Indien er voor het CSE aanpassingen noodzakelijk zijn, dan zal daarvoor te zijner tijd aan de inspectie toestemming gevraagd moeten worden. Voor de herfstvakantie van het eindexamenjaar geeft de ondersteuningscoördinator aan welke leerling recht heeft op welke compenserende maatregelen tijdens het examen. Het toekennen van de faciliteiten is aan het bevoegd gezag. De examensecretaris meldt deze leerlingen vóór 1 december voor het examen met compensaties aan.

10. Verantwoordelijkheden betrokkenen

Verantwoordelijkheden leerling

Naast de rechten die in het dyslexieprotocol vermeld staan, heeft de dyslectische leerling de volgende plichten.

Tijdens de les

- Let goed op in de les en schrijf je huiswerk duidelijk op.
- Zorg voor goede aantekeningen, maak eventueel een kopie van een medeleerling.
- Stel vragen.
- Besteed extra tijd aan de talen.

Huiswerk

- Plan je werk (vraag eventueel om hulp).
- Werk iedere dag aan je huiswerk en werk vooruit.
- Besteed extra aandacht aan de taalvakken.
- Wissel maak- en leerwerk af.
- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat.
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het huiswerk,
- Maak kopieën van de leerstof, zodat je hierop belangrijke zaken kunt markeren.
- Zorg voor compensatie voor de vakken waar je minder moeite mee hebt.

Bij toetsen

- Laat voorafgaand aan een toets aan de docent weten of je gebruik maakt van Claroread tijdens de toets.
- Laat aan de docent weten dat je dyslectisch bent door de dyslexiepas op de hoek van je tafel te leggen.
- Zet een **D** boven je antwoordformulier.
- Lees goed wat de opdracht is.
- Begin het antwoorden van de opdracht met het herhalen van de vraag.
- Werk netjes en controleer je werk.
- Bespreek het met de docent als deze zich volgens jou niet aan de regels houdt. Meld het indien nodig aan de dyslexiecoach.

Terugkrijgen van toetsen

- Controleer de wijze van nakijken.
- Bij onduidelijkheden over de scoring; vraag na bij de docent.

Daarnaast verwachten wij van een leerling met dyslexie dat hij/zij zich volledig inzet om het probleem met betrekking tot lezen en/of spelling aan te pakken. Mogelijk dat externe begeleiding noodzakelijk is. Van een leerling met dyslexie zal, helaas, altijd meer inzet gevraagd worden dan wanneer er geen sprake zou zijn van dyslexie.

Om de begeleiding binnen het OLV ook zo goed mogelijk te laten verlopen wordt er ook van de leerling verwacht dat hij/zij Magister in de gaten houdt voor contact met de dyslexiecoach.

Verantwoordelijkheden ouder(s)/verzorger(s)

- Stimuleer uw kind om extra aandacht te besteden aan de talen.
- Stimuleer uw kind om zoveel mogelijk te lezen. Een dyslectische leerling zal dat niet vaak uit zichzelf doen. Ook bij het gebruik van luisterboeken is meelesen essentieel.
- Help uw kind bij het plannen van huiswerk en bied waar nodig ondersteuning bij leer- en maakwerk.
- Bied structuur zoals het faciliteren van een eigen, opgeruimde en overzichtelijke werkplek. Help bij het inpakken van de schooltas, het bijhouden van de agenda, het controleren van Magister, etc.
- Onderhoud contact met de mentor en dyslexiecoach om de ontwikkelingen te volgen.
- Zorg indien mogelijk dat aan de randvoorwaarden voldaan wordt ten aanzien van het gebruik van een computer (bijv. voor auditieve ondersteuning).

Verantwoordelijkheden vakdocent

- Signaleer en bespreek signalen met de mentor.
- Wees op de hoogte van het feit dat een leerling dyslectisch is en besteed daar aandacht aan. Controleer voor iedere toets de meest recente faciliteitenlijst.
- Wees op de hoogte van de compenserende maatregelen die op de desbetreffende leerling van toepassing zijn en pas deze toe.
- Houd u aan de gemaakte afspraken.
- Motiveer de leerling door bijvoorbeeld alternatieve leerstrategieën aan te bieden.
- Wend u bij problemen tot de mentor van de leerling.
- Voor examengerelateerde afspraken neemt u contact op met de examensecretaris.

Verantwoordelijkheden mentor

- Weet dat de leerling dyslectisch is, heb hier aandacht voor en communiceer dit naar het docententeam van de leerling.
- Onderhoud contact met vakdocenten en dyslexiecoach over de voortgang van de leerling en over het wederzijds naleven van gemaakte afspraken.

Verantwoordelijkheden dyslexiecoach

- Coach de leerling gedurende de gehele schoolloopbaan en leer hem/haar zijn problemen zo veel mogelijk zelf op te lossen.
- Constater in gesprek met leerling en ouder(s) wat de specifieke problematiek is van de leerling en leg dat schriftelijk vast. Zie erop toe dat de afspraken worden nagekomen en ga samen met de leerling de effecten na.
- Begeleid leerlingen als het gaat om rechten en plichten.

- Indien van toepassing: instrueer de leerling omtrent het gebruik van ClaroRead.
- Informeer vakdocenten over het gebruik van ClaroRead door een leerling.
- Coach en steun de leerling wanneer docenten zich niet houden aan gemaakte afspraken.
- Zoek samen met de leerling naar oplossingen bij sociaal-emotionele of acceptatieproblemen.
- Organiseer tweemaal per jaar een groepsbijeenkomst waarbij dyslectische leerlingen in de brugklas elkaar hun ervaringen vertellen en hun oplossingen voor problemen die zij zijn tegengekomen, bespreken. Geef daarnaast een lessenserie over hoe om te gaan met dyslexie.
- Informeer de mentor, de leerlingcoördinator en ondersteuningscoördinator bij ontwikkelingen omtrent een leerling.
- Onderhoud contact met ouder(s)/verzorger(s) over de mogelijkheden binnen school omtrent dyslexie.
- Verzorg informatie over dyslexie die door docenten, leerlingen en ouders geraadpleegd kan worden.
- Wees een vraagbaak voor docenten.

Verantwoordelijkheden ondersteuningscoördinator

- Heb overzicht over de leerlingen waarvoor wel of geen faciliteiten/vrijstellingen voor dyslexie van toepassing zijn. Houd dit in Magister bij. Lever minimaal twee weken voor een proefwerkweek een overzicht van leerlingen met faciliteiten aan.
- Zorg ervoor dat de docenten weten wie de leerlingen met dyslexie zijn, door de mentoren te informeren, de dyslexieverklaring in Magister te zetten en de leerlingen een dyslexiepas te geven.
- Overleg met dyslexiecoach, mentoren, vakdocenten, leerlingcoördinator en examensecretaris. Indien nodig, heb contact met externe begeleiders van de leerlingen.
- Geef aanwijzingen voor begeleiding en verzorg eventuele doorverwijzing voor dyslexieonderzoek.
- Wees op de hoogte van recente ontwikkelingen rondom dyslexiebeleid, dyslexiefaciliteiten en -vrijstellingen, e.d.
- Wees een aanspreekpunt voor leerlingen en ouders m.b.t. dyslexie. Eventueel doorverwijzen naar dyslexiecoach.

Bijlage 1.1: Screeningsprotocol Dyslexie (brugklas)

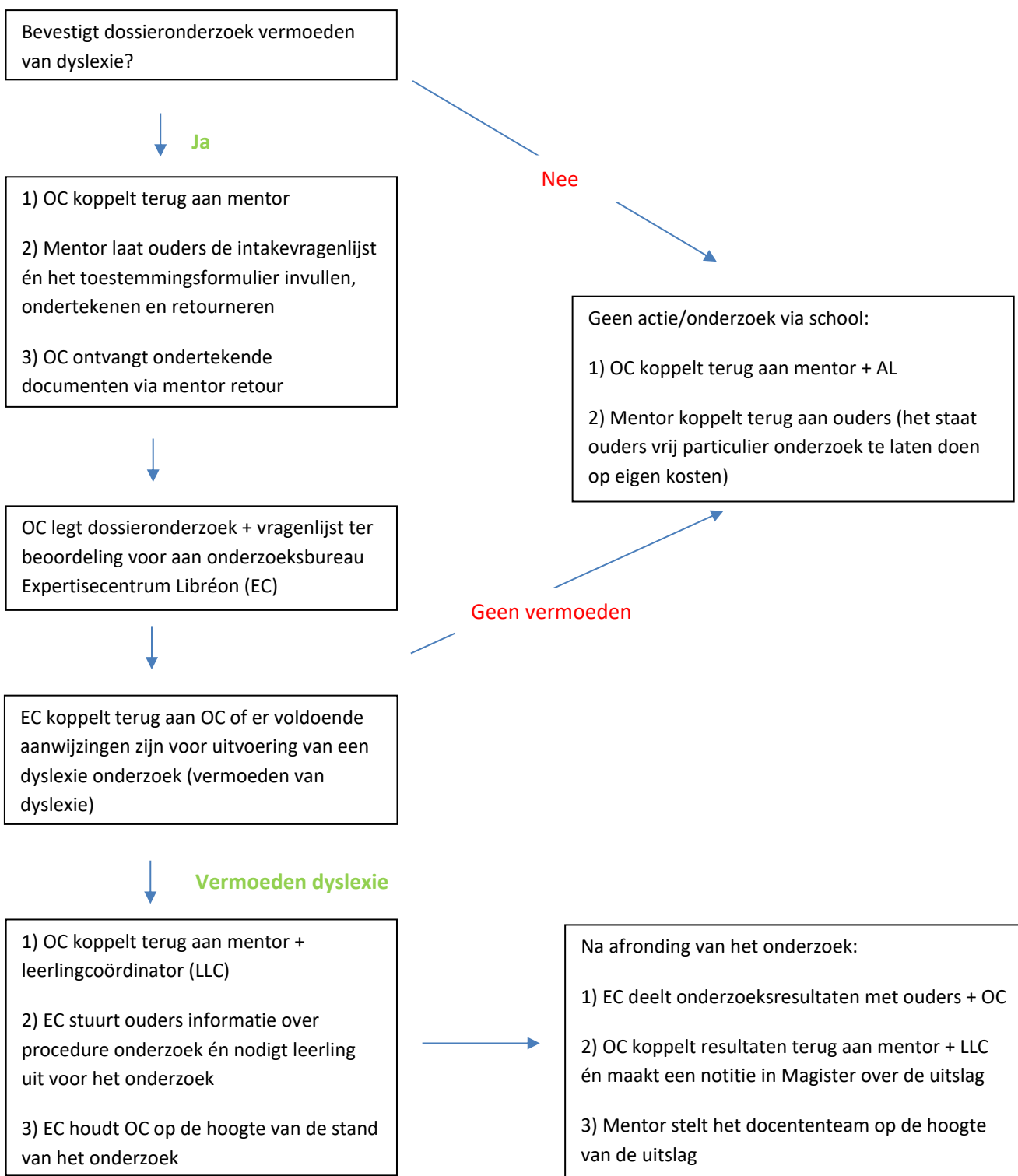
Gedurende de eerste weken van het schooljaar worden de dossiers van alle brugklasleerlingen beoordeeld door medewerkers van het Expertise Centrum van Libréon. Een leerling met verhoogd risico op dyslexie, nemen op school deel aan een screeningsonderzoek door het Expertise Centrum. Ook wordt tijdens de eerste periode van het schooljaar bij alle leerlingen, inclusief de leerlingen met een verklaring, de Diatoets afgenomen. Dit is een digitale toets die de vaardigheid in begrijpend lezen van de leerlingen meet.

Aan de hand van de resultaten van deze toetsen wordt een overzicht gemaakt van de leerlingen die op één of meerdere onderdelen uitvallen. Dit wordt gecommuniceerd met mentoren, de leerlingcoördinator en het ondersteuningscoördinator. De leerlingcoördinator informeert de ouders van de leerlingen. Voor de leerlingen die uitvallen op de Diatoets wordt vakbegeleiding begrijpend lezen opgestart. Leerlingen met een D-score volgen acht weken bijles, leerlingen met een E-score volgen zestien weken bijles. Na afloop van deze begeleiding maken de leerlingen een tweede toets waarin wordt gekeken naar de voortgang.

Tegelijkertijd wordt in de lessen Nederlands aandacht besteed aan alle spellingsonderdelen en -hiaten. Na deze lessen en de vakbegeleidingslessen leesvaardigheid wordt een tweede dictee afgenomen. De leerlingen die tijdens de eerste screening zijn opgevallen worden hiervoor uitgenodigd. Leerlingen die ook op dit tweede dictee uitvallen, nemen deel aan de vakbegeleiding spelling die tien weken duurt. Aan het eind van deze begeleiding wordt een laatste dictee afgenomen. Daarnaast wordt bij deze leerlingen een DMT (Drie-Minuten-Toets voor technische leesvaardigheid) afgenomen, wordt er gekeken naar de gegevens van de basisschool en wordt aanvullende informatie gevraagd aan de talendocenten. Als uit deze gegevens een vermoeden van dyslexie blijkt, wordt geadviseerd om op zoek te gaan naar externe remedial teaching óf er wordt geadviseerd om aan te melden voor een dyslexie onderzoek.

Bijlage 1.2: Routing aanmelding onderzoek bij het vermoeden van dyslexie

Wanneer vakdocenten, ouders of een leerling zelf vermoeden dat er sprake is van dyslexie, geven zij dit door aan de mentor. De mentor levert een signaalkaart in bij het ondersteuningscoördinaat (OC). Het OC doet vervolgens dossieronderzoek (nagaan onderwijskundig rapport en citoresultaten van basisschool én resultaten van dyslexiescreening). Daarna wordt onderstaand stappenplan ingezet.

Indien dyslexie is vastgesteld, volgen onderstaande acties:

Vanuit het OC

- Aanvraag dyslexiepas.
- Leerling toevoegen aan de faciliteitenlijst voor toetsen.
- Rapportages + dyslexieverklaring in Magister zetten.
- Inschakelen dyslexiecoach.

Vanuit de dyslexiecoach

- Uitgifte dyslexiepas aan leerling.
- In gesprek met de leerling + ouders vaststellen van dyslexieproblematiek.
- Mentor + docententeam informeren over afspraken (o.a. faciliteiten).
- Aanspreekpunt + contacten onderhouden met betrokkenen omtrent dyslexie.

Voor meer informatie over de routing, kan contact opgenomen worden met het OC.

Als er geen sprake is van dyslexie, volgt er in principe geen verdere actie. Het OC blijft dan het aanspreekpunt voor de mentor (en ouders) en kan indien gewenst meedenken in de begeleiding voor een bepaalde leerling.

NB. Als de school het vermoeden van dyslexie deelt met ouders, worden de kosten voor het dyslexie onderzoek betaald door de school.

Bijlage 2: Informatieformulier (voorbeeld)

Individueel informatieformulier bij dyslexie

versie X

Naam leerling:

Klas:

Schooljaar:

Startdatum formulier:

Laatst aangepast op:

Problematiek

- X heeft moeite met het technisch lezen van teksten. Dat kost hem veel tijd en daardoor is zijn leestempo laag. Het tekstbegrip is voldoende. Soms leest hij ineens een heel andere regel.
- Als X een boek heeft gelezen, weet hij alleen de grote lijnen nog. Details kan hij niet onthouden.
- X heeft moeite met de talen en vakken met lange stukken tekst (zoals economie en geschiedenis) en leest vaak de vragen verkeerd.
- Bij X is er sprake van een grote discrepantie tussen wat hij in zijn hoofd heeft en wat hij op papier wil zetten. Hij heeft moeite met het formuleren van zinnen en het vinden van de juiste woorden. X komt op papier niet tot de kern, terwijl hij wel weet wat die kern is.
- Het is voor X moeilijk om naar een verhaal van een docent te luisteren en tegelijkertijd aantekeningen te maken.
- X vindt het moeilijk om spreekwoorden en uitdrukkingen in de juiste context te plaatsen.
- X heeft moeite met werkwoordspelling en de klanktekenkoppeling waardoor het juist schrijven van woorden moeilijk is.
- X heeft moeite om het overzicht te bewaren wanneer hij veel dingen voor school moet doen.

Bijkomende problematiek

Vanwege bovenstaande problematiek lijkt er bij X sprake van frustratie van talent. Mede gezien het feit dat de intellectuele capaciteiten van X op een begaafd niveau ontwikkeld lijken te zijn (dit blijkt uit intelligentieonderzoek). Dit heeft een negatieve invloed op zijn zelfvertrouwen.

Faciliteiten voor X

- Tijdverlenging
- Audio-ondersteuning (ClaroRead)

Bijlage 3: ClaroRead leerlingcontract bij gebruik in reguliere lessen

Naam leerling

Afspraken laptopgebruik reguliere lessen – ClaroRead

Gemaakte afspraken omtrent het laptopgebruik van X tijdens reguliere lessen.

Doel van deze afspraken:

1. Duidelijkheid verschaffen over de manier waarop wij graag zien dat X met zijn laptop omgaat.
2. X kan zich dan beter aan de afspraken houden.
3. X krijgt de gelegenheid om tijdens evaluatiemomenten aan te geven wat wel/niet werkt.

Start: week X van schooljaar 20..-20...

Afspraken:

- X gebruikt tijdens de reguliere lessen zijn eigen laptop met het programma ClaroRead, waarbij eigen geschreven informatie voorgelezen wordt. Hij maakt aantekeningen in het tekstverwerkingsprogramma Word.
- X zorgt ervoor dat de accu voldoende opgeladen is, voor het geval er geen stroomvoorziening aanwezig is in een lokaal.
- X draagt zelf de verantwoordelijkheid over zijn laptop (net als andere leerlingen de verantwoordelijkheid dragen over hun schriften en lesboeken). School kan niet aansprakelijk gesteld worden.
- X mag tijdens de les niet op internet, tenzij hij hiervoor nadrukkelijke toestemming krijgt van de vakdocent.
- X gebruikt de laptop in de les uitsluitend voor les gerelateerde zaken.
- X gebruikt oortjes.
- Klasgenoten mogen geen last hebben van het laptopgebruik in de klas.
- Toetsen in de toetsweek maakt X op een laptop van school, de zgn. ClaroRead-laptop.
- X is op de hoogte van de procedure voor aanvraag van een ClaroRead-laptop van school voor een toets in de toetsweek.
- Bij misbruik of niet nakomen van de afspraken kan de verschaftte faciliteit onder druk komen te staan en volgt een overleg.
- Als één van de partijen (X, ouders of school) tegen zaken aanloopt, gaat men met elkaar in overleg om tot een oplossing te komen.

Na twee weken (in week X) zal er geëvalueerd worden door betrokkenen.

Punten van aandacht zijn hierbij:

- ✓ Verschillen in gebruiksgemak bij verschillende vakken.
- ✓ Signalen van docenten.
- ✓ Doornemen van de gemaakte afspraken: wat werkt en wat niet?
- ✓ Plaats in de klas
- ✓ Tevredenheid: hoe tevreden zijn alle betrokkenen en waar liggen aandachtspunten of verbeterpunten?

Datum ondertekening:

Ondertekend door:

Naam leerling:

Ouder(s)/verzorger(s):

Ondersteuningscoördinator:

Bijlage 4: Informatiebronnen/handige websites

Dyslexie

- www.dyslexiecentraal.nl
- www.steunpuntdyslexie.nl
- www.balansdigitaal.nl
- www.stichtingdyslexienederland.nl
- www.hersenstichting.nl/alles-over-hersenen/hersenaandoeningen/dyslexie
- www.kennisnet.nl
- www.handicap-studie.nl

Hulpmiddelen

- www.onlinebibliotheek.nl/luisterbieb
- www.passendlezen.nl
- www.passendlezen.nl/voorjelijst
- www.dedicon.nl
- www.woordhelder.nl/claroread
- www.claroread.nl

Overheid en wetten

- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004593/2018-03-15#HoofdstukVI>
- www.minocw.nl
- www.examenblad.nl
- www.cvte.nl

Bijlage 5: Aanbevelingen voor docenten omtrent dyslexie in de klas

- Zorg er voor dat je weet welke leerlingen dyslectisch zijn (de mentor informeert en zie Magister).
- Leerlingen met dyslexie hebben vaak moeite om te luisteren, kijken en schrijven tegelijk. Daarom zou het fijn zijn als zij aantekeningen op papier krijgen of aantekeningen van klasgenoten kunnen kopiëren.
- Geef hen, indien mogelijk, aantekeningen, uitwerkingen e.d. op papier (hier profiteren alle leerlingen van).
- Lees op verzoek de opdrachten voor.
- Maak de toetsen in lettertype Arial 12 en regelafstand 1½. Dit geldt voor alle leerlingen (zowel dyslectisch als niet-dyslectisch).
- Geef leerlingen tijdens reguliere lessen een aangepaste verkorte toets, of tijdens proefwerkweken extra tijd.
- Bespreek met de leerling of (onverwachte) voorleesbeurten een probleem zijn of niet. Spreek voorleesbeurten eventueel van tevoren af zodat ze deze kunnen voorbereiden.

Algemene adviezen:

- Zet huiswerk op het bord en tijdig in Magister, met name grote opdrachten/toetsen.
- Bekijk regelmatig het schrift van de leerling.
- Bespreek het gemaakte werk na en leg uit wat wel en niet goed is.
- Geef tips voor het maken en leren van huiswerk.
- Ondersteun de leerling bij het plannen van huiswerk.